

MTN 3035 PRAGMATIKA (szeminárium)

FOGALOMLISTA

2011/2012. őszi félév

oktató: Dér Csilla Ilona egy. doc

Az egyes fogalmak stb. ismeretének mélységét illetően az **órai anyag** (plusz a **handoutok**) és a megadott **kötelező szakirodalom** lesz a mérvadó (az egyes feladatoknál úgyis részletezni fogom, kb. hány mondatos kifejtést várok legalább). Ahol csak lehet, nyelvi példát is tudni kell hozni az egyes jelenségekre.

Fontos: **külön csak az órai anyag, illetve külön csak a szakirodalom nem elegendő a sikeres jegyszerzéshez!**

FOGALMAK

- a pragmatika megszületése, kialakulása
- a pragmatika kapcsolata a grammatikával
- a pragmatika kapcsolata a kommunikációközpontú nyelvészeti diszciplínákkal
- a pragmatika kapcsolata a nyelvészeti határtudományokkal
- a pragmatika kapcsolata az alkalmazott nyelvészeti diszciplínákkal
- Morris pragmatikafelfogása (szemantika-, szintaxis- és pragmatikadefiníciója) és ennek kritikája
- „a pragmatika mint szemétkosár” felfogás
- „a pragmatika mint esernyő” felfogás
- a pragmatika mint a kontextus tudománya (szűkebb felfogás)
- a pragmatika mint nézőpont elképzelés (tágabb felfogás)
- a pragmatika mint komponens elképzelés (a pragmatika mint a nyelvtan komponense, a pragmatika mint a nyelvelmélet komponense, a pragmatika mint a megismerés komponense)
- a nyelvtudomány pragmatikai fordulata
- a relevanciaelmélet (Sperber–Wilson, osztenzív-következtetési kommunikáció, a kommunikatív relevancia elve, a kognitív relevancia elve), ehhez l. Németh T. 2003, ill. a tanulmánya zanzásított változata külön feltéve, de csak a zanza nem elég!
- Austin és a beszédaktus-elmélet (konstatívumok, performatívumok, lokúció, illokúció, perlokúció)
- beszédaktusok (implicit, explicit, direkt, indirekt, fajták: Austin és Searle tipológiája)
- beszédaktus-elmélet-kritikák (lásd Hámori 2009)
- Searle és a beszédaktus-elmélet (illokúciós erő, propozicionális tartalom, sikerességi/szerencse- feltételek) (az órai jegyzetet ajánlom ide és a Bódog-cikket)
- Grice (pragmatikai következtetés, együttműködési alapelvek, a maximák részletesen [almaximákkal], implikaturák: fajtái: konvencionális, nem konvencionális, társalgási, partikularizált, általánosított társalgási implikaturák – példákkal, az implikaturák törlesztésztjének kritikája) (Az implikaturákhoz lásd a megfelelő handoutot!)
- az udvariasság megközelítési módjai a pragmatikában (Leech: udvariassági maximák, a modell kritikája, Goffman: homlokzat-/arculat-/arcelmélet, Brown – Levinson: távolító/negatív és közelítő/pozitív arc, arcfenyegetés, mikrofonba és mikrofon mellé stratégia, nyíltan vagy orvosolva), (lásd Nemesi 2000)
- szó szerinti jelentés, vezérjelentés, konvencionális jelentés (Nemesi 2006 alapján)
- alakzatok és pragmatika: a metafora, az irónia és a túlzás (hiperbola) felfogása a pragmatikában (a metaforához Grice, metafora és törölhetőség; a túlzáshoz l. a külön feltett összegzést Nemesi könyve alapján); az iróniához az ismerendő kulcsszavak: az irónia negatív, illetve pozitív jelenségként történő meghatározása (legalább 3 különböző releváns iróniadefiníciót ismerni kell!; az irónia értelmezése a beszédaktus-elméletben; az irónia értelmezése Grice rendszerében; Leech udvariassági elvei és az irónia összefüggése, az

irónia leírása Sperber – Wilson elméletében. Az iróniához l. a külön feltett handoutot és Svindt (2007) cikkét kötelező irodalomként

- pragmatikai kompetencia: Chomsky, illetve Kasher alapján, az órán tárgyalt neuro- és pszicholingvisztikai vizsgálatok (lásd Németh T. 2003, Nagy 2005)

KÖTELEZŐ IRODALOM

- Grice, H. Paul 1997. A társalgás logikája. In: Pléh Csaba – Siklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.) 1997. *Nyelv, kommunikáció, cselekvés*. Budapest: Osiris, 213–227.
<http://users.atw.hu/komm2006/jegyzet/szemkomm/atarsalgaslogikaja.doc>
- Hámori Ágnes 2008. A figyelem és a beszédaktusok összefüggései a társalgásban. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII. Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből*. Budapest: Akadémiai. 161–201. (az elméleti részek kellenek: beszédaktustípusok)
- Hámori Ágnes 2009: Beszédaktusok „újrátöltve”. In: Keszler Borbála – Tátrai Szilárd (szerk.) *Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban*. Budapest: Tinta, 350–360.
- Nagy Katalin 2005. A pragmatika státusáról. *Magyar Nyelv* 101: 436–448.
<http://www.c3.hu/~magyarnyelv/05-4/nagykatalin.pdf>
- Nemesi Attila László 2000: Benyomáskeltési stratégiák a társalgásban. *Magyar Nyelv* 96: 418–436.
<http://www.c3.hu/~magyarnyelv/00-4/nemesi.htm>
- Nemesi Attila László 2006. Szó szerinti jelentés, konvencionális jelentés, vezérjelentés. In: *Világosság* 2006/8–10. <http://www.vilagosság.hu/pdf/20070507213255.pdf> (Grice-kritikák)
- Németh T. Enikő 2003. A kommunikatív nyelvhasználat elvei. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből*. 221–254. (kijegyzetelve megtalálható a honlapon: <http://www.dercsilla.hu/karoli/>)
- Svindt Veronika 2007. Iróniaértelmezés elméletben és gyakorlatban. *Első Század* 2007/1: 171 – 208. http://www.epa.hu/01600/01639/00003/pdf/elsoszazad_2007_1_171-208.pdf
- Szili Katalin 2007. Az udvariasság pragmatikája. *Magyar Nyelvőr* 131: 1–17.
<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1311/131101.pdf>
- Tátrai Szilárd 2006. A nagy esernyőcsel. A pragmatikai szemlélet alkalmazásának lehetőségei. *Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture (THL2). A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata* 1–2: 29–35.
<http://epa.oszk.hu/01400/01467/00002/pdf/029-035.pdf>